

ISMERETTERJESZTÉS NÓGRÁDBAN

Az utóbbi időben mintha gyakrabban beszélnének a több mint egy évszázados múltra visszatekintő tudományos ismeretterjesztés hiányosságairól, korszerűtlenségéről, visszafejlődéséről, mint a meggyőzően bizonyítható eredményeiről. Egyes előadások sikertelensége, néhány forma elavultsága, bizonyos szervezési hibák valóban elgondolkodtatók. Úgy véljük azonban, hogy ezek csak önmagukban tekintve és csak látszólag igazolhatnak valamiféle „váltságot”. Felhívják ugyan a figyelmet az ismeretterjesztő munka állandó és őszinte értékelésére, de nem tehetik vitatottá az ismeretterjesztés szükségességét és hasznosságát.

Az ismeretterjesztő tevékenység reális elemzése és szemlélete egyrészt feltételezi, hogy együttesen vizsgáljuk azokat a jellemvonásokat, funkciókat, hatásokat, amelyek kifejezik e munka sokrétűségét, jelentőségét a világnézeti, a politikai nézetek alakításában, a szakmai és általános műveltség fejlesztésében, a tudományos népszerűsítésében, az érdeklődés felkeltésében és kielégítésében, a konkrét kérdések megoldásában; az értelmiség társadalmi hasznosságú aktivizálásában, képzésében, önképzésében; a kulturális élet gazdagításában, szervezésében. Másrészt pedig annak felismerését, hogy az időnként és részletkérdésekben jelentkező problémák, ellentmondások a szükséges fejlődés természetes tünetei, ill. nem csupán az ismeretterjesztésre vonatkoznak, hanem általános kulturális tevékenységünkben is ugyanúgy nyilvánulnak meg.

A tudományos ismeretterjesztés megyénkben is a közművelődés egyik legszélesebb hatókörű területe. Eredményeinek és helyzetének vizsgálata egyúttal az egész népművelési tevékenység-

günk állapotára nézve is tanulságos lehet. Ezért most megpróbáljuk vázlatosan ismertetni az elmúlt ismeretterjesztési évad (1966. júl. 1. — 1967. jún. 30.) legfontosabb tényeit, adatait és tendenciáit.

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat megyei szervezetének rendezésében egy év alatt 2170 előadás hangzott el 115 254 hallgató előtt. Ezek az általános mennyiségi adatok ugyan egyáltalán nem elhanyagolhatók, de meg kell jegyeznünk, hogy az ismeretterjesztő munkában — bcslő, lényegi tulajdonságokból következő — a mennyiség nem egyenesen arányos a minőséggel. A több nem mindenképpen szükséges és jobb. Az eredményesség, a hatássóság fokát, a színvonal állását megközelíteni elsősorban az adatok logikus csoportosításával és összehasonlításával, tartalmi vonatkozások feltárásával sikerülhet. A továbbiakban ennek megfelelően emelünk ki néhány jellemző vonást.

Az előadások közül 944 (43,5%) természettudományi, 1226 (56,5%) társadalomtudományi volt. Ez megfelel az előző időszakok arányainak. Az előadások tudományágankénti (szakosztályonkénti) csoportosítása részletesebb és változatosabb képet mutat.

Természettudományi előadások:

Szakosztály	e. a. száma	hallg. sz.
Agrártudomány	131 (184)	6 296
Biológia	109 (118)	4 646
Csill. — Ūrh.	76 (81)	3 433
Egészségügy	294 (280)	21 148
Fizika	29 (38)	783
Kémia	29 (30)	917
Matematika	29 (23)	748
Földrajz	78 (89)	3 544
Földtan	6 (30)	225
Műszaki	163 (150)	6 145

Társadalomtudományi előadások:

Szakosztály	e. a. száma	hallg. sz.
Filozófia	114 (164)	4 599
Irodalom—nyelv	106 (117)	6 190
Jogtudomány	180 (192)	9 671
Közgazdaság	173 (141)	7 825
Művészet	114 (165)	7 816
Nemzetközi	86 (93)	4 438
Pedag.—lélektan	251 (332)	12 413
Történelem	141 (107)	8 051
Hadtudomány	61 (7)	4 356

Az adatok egyaránt mutatnak arányeltolódásokat (ezért közöltük zárójelben az előző évad előadásszámait) és állandóságot is. Mindebben egyaránt meghatározólag hat a központi ("hivatalos") törekvés és irányítás, ill. a hagyományos hallgatói érdeklődés és az újabb hallgatói rétegek igénye is. A változások pozitív jellege szembetűnő a közgazdasági, a hadtudományi és a műszaki előadások számának növekedésében. Legmeggyőzőbben azonban a konkrét témák és a közvetített ismeretanyag bizonyítja az aktualitás, a társadalmi fontosság és a hallgatók meghatározott érdeklődésének figyelembevételét, azok érvényesítését. Nézzünk néhány, legjellemzőbb példát: Az üzemi előadások 48%-a foglalkozott a termelést közvetlenül érintő műszaki és közgazdasági kérdésekkel (műszaki-fejlesztés, automatizálás, műanyagok alkalmazása, gyártmányfejlesztés, korszerű munkaszervezés, üzemirányítás, értékesítés, árrendszer stb.; gazdasági reform, III. ötéves terv). Mezőgazdasági vonatkozásban elsősorban a nagyüzemi gazdálkodás kérdéseiről és a megye termelési problémáiról szóló előadásokat (üzemszervezés, korszerű eszközök és eljárások, kemizálás; dombvidékgazdálkodás, rőt- és legelőgazdálkodás, szarvasmarhatenyésztés, gyümölcsstermesztés stb.) emelhetjük ki. Az egészségügyi előadások között jelentősen emelkedett a foglalkozási betegségek-

ről, a szülési és gyermekegészségügyről, az élvezeti szerek és a gyógyszerek fogyasztási ártalmairól; a jogiak között a konkrét jogszabályismeretekről tartott előadások száma. A nemzetközi és a hadtudományi előadások napjaink legfontosabb eseményeihez, problémáihoz kapcsolódtak. Célkitűzéseinknek megfelelően alakultak a más szakosztályok tevékenységének témaarányai is: az irodalmi előadások nagyrészt a szocialista, ill. a mai magyar irodalom kérdéseiről; a történelmiak a forradalmi és munkásmozgalmakról, szocialista fejlődésünk történetéről; a pedagógiaiak a kommunista nevelés területeiről; a művészetiak a filmesztétikai és környezetesztétikai kérdésekről szoltak.

Az ismeretterjesztő tevékenység pontosan nem mérhető — feltételezett — hatásaira. eredményességére a témaválasztás alakításán, alakulásán kívül elsősorban az ismeretanyag feldolgozásának szemlélete, módszeressége hat döntően. Ilyen vonatkozásban figyelemreméltó, hogy az előadások tudományos megalapozottsága, polemikus hangvétele erősödött, ismeretköre mélységben és szélességben konkrétan meghatározottabbá vált (a hallgatók előképzettsége, érdeklődése alapján), az eszmei, világnézeti következtetések megfogalmazása, viták és beszélgetések kezdeményezése, kialakulása egyre szélesebb körben már szinte elmaradhatatlan. Az előadók nagyobb gondot fordítottak a szükséges és hasznos szemléletes előadásmódra és a változatos szemléltetésre (60—70%-os a filmmel, magzóval szemléltetett előadások aránya)

Az ismeretterjesztés hatóköre egyre teljesebben magában foglalja megyénk egész lakosságát. Az adatok is egyértelműen ezt bizonyítják. Az előadások 26,7%-át (578 előadás) ipari-, 53,2%-át (1155 előadás) mezőgazdasági-, 20,1%-át (437 előadás) egyéb területen tartották meg. A résztvevők száma is ennek

megfelelően alakult: ipari 26 728 fő, mezőgazdasági 62 578 fő, és egyéb helyen 23 948 fő. Jellemzőnek mondható az előadások tartalom szerinti megoszlása is:

Természettudományi előadás:

Iparban	347
Mezőgazdaságban	469
Egyéb helyen	128

Társadalomtudományi előadás:

Iparban	231
Mezőgazdaságban	686
Egyéb helyen	909

Az előző évekhez viszonyítva csökkent azoknak a községeknek a száma, amelyekben egyáltalán nem tartottak előadást, és növekedett az olyan különféle intézények, hivatalok és kisebb vállalatok száma, melyekben rendszeres ismeretterjesztés indult meg. Jelenlősen emelkedett az értelmiségi rétegek számára rendezett előadások, viták, kerekasztalkonferenciák aránya is, különösen a szabadegyetemek, fórumok keretében.

A fejlődés egyik legfontosabb alapja az ismeretterjesztés szervezetségének megjavítása. erősödése volt. Az 1966/67-es évadban 98 akadémia (munkás, mezőgazdasági, nők, szülők, ifjúsági, ülnök stb.) 116 tagozatán és 2 szabadegyetem 5 tagozatán az előadások 43%-a hangzott el, és ez az arány jóval magasabb az országos átlagnál. Az akadémia-rendszer elterjedése — amely a gazdasági, társadalmi szervek, vezetők nagyobb aktivitását is jelzi —, igen kedvező lehetőségeket teremtett a tervszerű és rendszeres ismeretterjesztés kibontakozásához és állandó, hasonló érdeklődésű és igényű közönséget biztosított a legtöbb helyen.

Megyénk értelmiségének egyik legjelentősebb mértékű és hatású társadalmi munkájaként kell figyelembe venni az ismeretterjesztő munkában

való részvételt. A megyei szervezetnek 514 tagja van, akik kisebb vagy nagyobb mértékben az értelmiség minden rétegét képviselik. A tagság 61%-a felsőfokú képesítéssel rendelkezik. Városban él 200. falun pedig 314. Kor szerint 35 éven aluli 201, 35—50 éves 224, 50 éven felüli 39. A tagok 73%-a tartotta meg a tárgyalt időszak összes előadásainak 82%-át. Meg kell említenünk, hogy 175 — elsősorban az értelmiségi számára szervezett — előadást központi előadók (párt- és állami vezetők, neves tudósok, szakemberek) tartottak meg. Ez a gyakorlat egyértelműen hasznosnak és igen eredményesnek bizonyult.

A TIT által szervezett rendezvények között ki kell emelnünk az elsősorban Salgótarjánban megtartott országos és tájjellegű tanácskozásokat, konferenciákat: Országos Kislakásépítési Konferencia, I. Országos Városépítési Konferencia, III. Országos Egészségügyi Vándorgyűlés, a Történelmi és a Filozófiai Országos Választmányok ülése, az Észak-magyarországi Hadtudományi és Nemzetközi szakosztályok tájkonferenciája. Ezek Salgótarján kulturális életét gazdagították, rangját emelték és megyei szakembereink tájékoztatását és továbbképzését is elősegítették.

Joggal mondhatjuk, sikeres és eredményes évadot zárt a TIT megyei szervezete, amely az eljövendő feladatok megoldására készül napjainkban: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójával kapcsolatos program megvalósítására és a TIT V. Országos Küldöttgyűlésének előkészítésére.

KOJNOK NÁNDOR